

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACTIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisori năfrancate nu se primesc. — Manuscrisuri nu se retrămît.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ȚI.

ANULU XLVIII.

Pe unu anu 12 flor., pe șese luni 6 flor., pe trei luni 3 flor.

România și străinătate:

Pe anu 40 fr., pe șese luni 20 fr., pe trei luni 10 franci.

N^o 178.

Duminică 11 (23) Augustu.

1885.

Brașov, 10 (22) Augustu 1885.

Asfădi se împlinesc o sută de ani de când neuitatul protectoru alu țeranilor, împăratul Iosif II, a scrisu memorabila patentă. prin care iobagiul român din neom cum era privit de cătră nemiloșii săi stăpâni feudali, fū declarat de om cu voiă de a se mută dela unu locu la altul, de a învăța carte și meșteșuguri, precum și de a dispune de averea sa mișcătoare și de câștigul său, și fără de „slobođenia“ domnului său.

Iosif II a fostu unulu din acele spirite mari ale vécului său, cari se îngrijéu neîntreputu de sôrtea omenirii, cari și nópte se gândéu la mijlócele, ce ar puté-o ridica din starea ei tristă și asuprită la o stare démnă de dēnsa. Pătrunsu de principii adevăratu liberale, unu filosofu pe tron, împăratul Iosif II ardea de nerăbdare de a întroduce acele reforme, ce le credea elu mai necesare pentru îmbunătățirea sôrtei celorlă asupriți. Era naturalu ca unu monarchu atâtu de generosu și nobilu, care purtă în inima sa sôrtea poporului și mai alesu a țeranului muncitoru, să devină protectorul tuturor celorlă prigoniți și asupriți în potriua celorlă puternici și îngâmfați.

Décă ar fi pututu, împăratul Iosif II ar fi înfrântu în 48 de óre teribila falangă a domnilor feudali, cari tinéu poporul în lanțurile sclăviei. Ne putem face o idee câtu de multu a trebuitu s'lu mahnéscă starea lucrurilor din Ardél, unde miseria iobagilor era mai mare ca în ori și care altă țéră de sub sceptrul său, unde despoții feudali în desfrélul lor se jucu numai cu averea și viața bieților iobagi, unde stréngul, róta și țépa erau la ordinea țilei, unde unu popor numérosu era eschis din constituțiune și dela tóte drepturile și libertățile, de cari se bucurau celelalte națiuni.

Acéstă țéră nenorocită s'a hotărítu împăratul Iosif să-o viziteze ca să se convingă în persoană despre modul cum era tractată și guvernată populațiunea ei.

În ajunul primei sale călătorii, în Maiu 1773, guvernul transilvanu a primitu ordinul ca să se depărteze cadavrele celorlă esecutați cu stréngul, cu róta și cu țépa din drumurile țerei, pe lângă cari după obicei erau espuse „spre orórea și aversiunea călătorilor.“

Acestu ordinu precum și împrejurarea că Iosif II a primitu în prima sa călătorie nu mai puțin decátu 19,000 de petițiuni partea cea mai mare dela nenorociți iobagi, ne arată destul de învederat câtu de mare a fostu p'atunci terorismul nobilimei din Ardél și câtu de cumplitu era apăsatu țeranul român.

Marinimosu și binevoitoru cum era din fire împăratul Iosif II se plecà spre țeranu, îi luà jalba din mână, îl mângăià și întrebà de starea lui, totu cu gândul ca să i-o ușureze. Astfelu călătoria sa în Ardél a alinat cu unu balsam récoritoru ranele multu maltratatu iobagiu. Iosif II se gândea seriosu la liberarea Românilor din sclăvia amară, în care îi aflase, elu visà chiar de-o „Daciă fericită.“ Planurile lui părintesci însă întâmpinau cea mai mare piedecă la falangă celorlă ce guvernau țéra și domneau într'insa. Dece ani trecură fără ca să se fi fă-

cutu ceva spre îmbunătățirea sôrtei iobagilor din Ardél. Atunci împăratul Iosif vizitò a doua óră acéstă țéră.

Cu ocasiunea călătoriei sale a doua prin Transilvania, în primăvara anului 1783. Iosif II conjurà din nou pe ómenii guvernului, ca să urmeze ordinelor lui și să înceteze cu maltratările țeranilor, totodată le împărtăși dorința și intențiunea sa de a se desființa servitutea personală.

Dér dojenirile și ordinele monarchului n'au fostu de ajunsu spre a face pe feudali încarnați să cedeze în favórea țeranilor.

A trebuitu să curgă sânge.

Țeranii români ne mai puténdu suportă jugul sclăviei și fiindu aduși la desperare prin terorismul celorlă dela putere s'au răscolatu sub Horia, Cloșca și Crișanu în tóamna anului 1784.

Istoria suferințelor poporului ardelenu s'a mai înmulțitu cu o pagină durerosă.

Dér din sângele, care a roșitu délurile și văile romantice apusane ale Transilvaniei a răsăritu în véra anului urmatoru 1785 patentă împăratescă care a fostu menită „de a pune capétu unei asupriți ce desonora așa de multu omenimea.“ *)

Acum după o sută de ani urmașii recunoscători aducéndu omagele lor binefăcătorilor poporului român își reamintesc cu bucuria marele act împăratesc, pe cari îl lăsăm să urmeze:

Noi Iosif alu II-lea

din grația lui Dumnezeu Impăratu alesu alu Romanilor totdeuna Augustu, Rege alu Germaniei, Ierusalimului, Ungariei etc. Mare principe alu Transilvaniei.

„Prin acéstă facem cunoscutu tuturor, cărora se cuvine: Încă dela începutul domniei nóstre, intențiunea noastră binevoitoare, solitudinea noastră părintescă, grija noastră neobosită și tóte stăruințele nóstre au fostu îndreptate, ca pe câtu ne permitu puterile să promovăm și să stabilim fericirea popórelor supuse domniei nóstre, fără osebite de stat și de condițiune, și fără nici o distincțiune între națiuni și religii. Și ca să putem ajunge la acestu scopu recunoscem, că în privința acésta mai multu contribuie îmbunătățirea agriculturii și deșteptarea industriei, și lucrurile acestea nu se potu dobândi altmintrelea, decátu dacă se va stabili și pentru țeranu într'unu modu generalu libertatea personală, ce-i compete fiă-cărui om dela natură și care trebuie să i-o dea și statul, și dacă se va asigura și stabili într'unu modu durabil și pentru dēnsii proprietatea averii, încátu compete după lege. Spre scopul acesta voim, ca următoarele dispozițiuni să facă parte din dreptul public și ordonăm să fiă publicate preste totu locul, ca astfel să servescă de cunoscință și direcțiune genera ă pentru toți;

„1. Condițiunea de iobagiu, încátu acéstă supunea până acum pe țeranu la obligațiuni vecinice și îi făcea legați de gliă, o desființăm pentru viitoru puru și simplu, și voim, ca de aci înainte numirea de iobagiu nici să nu se mai întrebunțeze în sensul acesta, și în consecință declarăm pentru viitoru pe toți și pe fiă-care țeranu, de ori-ce națiune seu religie, de ómenii cu dreptul de liberă migrațiune, încátu le privește persoanele lor, și ordonăm, ca astfel să fiă tratați și considerați preste totu locul, îndemnându-ne la acéstă și reclamând-o dreptul naturei și chiaru interesul binelui public; de

unde urméză, că tóte procesele pentru revindicaarea libertății au să înceteze de sine.

„2. Voim ca fiă-care țeranu să fiă liberu a încheia căsătorii după bunul său placu, și chiar fără consensul domnului pământesc, să se potă aplica la studii și la sciințe, să învețe artele și meseriile, și să le potă exercita ori și unde.

„3. Nici unu țeranu, nici fiul, nici fiica, nici altu individ, care se ține de familia sa, să nu potă fi siliți, fără voia lor, ca să facă servicii de curte la domnul pământesc, ci i se lasă fiă-cărui în voia liberă, dacă voiesce să primescă asupra sa astfelu de servicii și despre acéstă să facă contractu cu domnul pământesc, după cum îi place, și dacă pôte să se înțelégă de bună voia.

„4. Fiă-care țeranu pôte după voia sa liberă să dăruiescă, să schimbe, să zălogescă, să testeze copiilor săi, seu altei rude ale sale, seu să lase ca legatu ori cui va voi, ori ce felu de avere a sa mobilă și câștigată, adecă prețul coréspunđitoru alu pământurilor de aratură, alu fânătelor, alu morilor seu alu viilor, și în fine să dispună despre ele liberu după voia sa, rămânéndu însă neatinsu dreptul legalu de perpetuitate alu domnilor pământesci, se înțelege însă aici, că sarcinile, la cari e supusu vênđătorul seu testatoru cu privire la pământurile aceste, și în câtu sarcinile acestea nu se iartă din partea domnului, ele trecu la cumpărătorul seu legataru; care urméză în posesiunea lor actuală.

„5. Pentru ca să putem stabili într'unu modu durabilu siguranța în privința lucrurilor, ce le posedu țeranii, amu decisu grațiosu, ca dēnsii, seu orice felu de succesori ai lor, să nu fiă depărtați din moșia lor țeranescă seu din orice felu de pământuri ale lor, nici să fiă turburați în posesiunea acésta fără causă legală și suficientă și fără decisiunea prealabilă a comitatului competent, ci pământurile aceste să rămână totd'auna în posesiunea lor liniștită și neturburată, și nici să fiă strămutați dintr'unu locu într'altul, seu dintr'unu comitat într'altul fără de voia lor.

„6. În ce privește celelalte cestiuni, cari nu sunt cuprinse în punctele aceste, țeranii se voru conforma ordinațiunilor, ce există, până când cu întroducerea succesivă a urbariului va urma o regulare și în privința acésta, și de se va întâmpla, ca țeranii să sufere óre cari maltratări, comitatul le va asigna asistența fiscalului (a advocatului comitatului) și va fi obligat să pedepsescă nedreptățile, ce li se facu.

„Aceste stabilindu-se și publicându-se astfel în privința țeranilor, ne încredem prea grațiosu, că și dēnsii voru coréspunde intențiunii nóstre părintesci, și se voru sili, ca prin lucrurile lor domestice și prin cultivarea activă a economiei rurale să promoveze după puteri binele publicu, fericirea lor propriă și a urmașilor săi.

„Dată în cetatea noastră archiducală, în Viena Austriei, în ziua de 22 a lunei Augustu, anul domnului 1785 alu imperiului nostru romanu alu don-dec și unulea și alu regatelor noastre alu cincelea.“

IOSIFU.

SCRISÓREA LUI BAUSSNERN.

„Kronstädter Zeitung“ se ocupă în câțiva articuli de scrisórea lui Braussnern. Iată părerile ei:

„Braussnern nu are importanța și influința, ce i-o atribue „Pester Lloyd.“ Alesu pe basa programei partidei naționale dela Mediaș, elu se uni cu partida guvernamentală, ca membru alu acestei partide a reușitu a fi și a doua óră alesu, promițéndu alegătorilor, că le va realiza dorința, de-a avea o judecătoria de cercu în Agnita, ce n'a făcutu; câtu despre importanța, ce in-

*) Iosif II cătră contele Jankovits.

portanță poate să aibă un om ce își schimbă părerea ca Baussnern! Ați cu idea de stat maghiar, mai erialtaeri contra ei, căci iată ce scria Baussnern într-o broșură publicată în München sub titlul: „Sugrumarea naționalității germane în Ungaria.“ „Noi toți voim existența Ungariei, noi toți voim ridicarea ei la treapta unui stat înfloritor modern — dér o Ungarie care să cumpănescă pentru toți copiii săi cu egale măsurile sale.... Noi protestăm sârbătoresc contra tendinței, ce vrea să ne schimbe patria noastră Ungaria într-o așa numită Maghiariă...“ Astfel de contradicții între broșură și scrisoarea găsim mai pentru fiecare idee; ca politică, elu seriosu dér nu pôte fi socotit.

Dacă am rupt'o cu politica tradițională, de a fi mereu cu guvernul, amu trebuit să avem tari motive. E nedrept că voim o organizare federalistă; ce voim e egala îndreptărire a naționalităților, nu ne provocăm cum dice Baussnern, la organizațiunea federalistă a Elveției, ci la egala îndreptărire a celor trei felurite nemuri, ce-o locuesc. Mărirea Ungariei nu pôte schimba raportul: cum în Elveția sunt 3 limbi: italiană, franceză, germană principale, așa pot fi în Ungaria 5: maghiară, germană, română, sârbă și slovacă. Dacă dice Baussnern că Elvețienii nu graviteză în afară, ca naționalitățile Ungariei, trebuie să spunem că ce privește pe Sași, nu e drept. Ce privește pe alții, o adevărată îndreptărire, instituțiunii liberale, o sănătoasă politică economică i-ar face să uite că au frați de sânge și peste hotarele Ungariei. De ce nu graviteză Elvețienii? Pentru că în Elveția li se dă mai mare libertate, decât în statele vecine rudite după nemu. Pe temelii egale îndreptărire se vede dér, că statul ungar nu ar ajunge, cum dice Baussnern, la perire, ci tocmai s'ar pune pe o temelie durabilă.

Baussnern dice, că idea de stat ungar nu însemnă maghiarizare forțată; decă o maghiarizare neforțată. Cu puterea fizică, nu-i vorbă, nu faci Unguri din Români și Sași; dar forță e totu ce exercită o presiune și astfel de forță e puterea și legile statului, pentru cari o mulțime de exemple se pot aduce. Tocmai pentru-că nu visăm de o întindere a imperiului german până la Oltu, tocmai pentru că idea unei Austrii mari nu va pute ajunge éra la putere, tocmai pentru că voim întărirea statului ungar, ce este cum dice Baussnern, cestiune de existență pentru noi, pentru acesta luptăm contra statului unificat maghiar. Fiindu egală îndreptărire în țară, credem că ne vom pute păstra caracterul nostru săsescu și față cu Românii și față cu Ungurii. — E copilărescu, că Baussnern vrea să acopere tendințele „Kultur-egylet“ ului, vedité în statute. Nu-i maghiarizare a remaghiarisa pe Ungurii românizați? Ce ar dice Ungurii de amu cerca noi să remaghiarisăm Clușul, Aiudul, Deșiu? De altfelu mērgă înainte, ne vom sci apéra; dar se ne provóce să-lu ajutăm, era prea mult. După cum puținu perdem cu Baussnern, totu așa de puținu vom perde și cu alții, cari se vor uni cu reuniunea din Clușiu. — Baussnern întreabă, că ce vrem cu coalițiunea cu Românii? Nouă numi idea unui stat național-maghiar nu ne pare corectă și o combatem. Crede Baussnern, că noi bărbații sași din opozițiune am veni în perplesitate, de ne ar întreba cineva la ce vrem să ajungem cu politica noastră? Răspundem aici cu cbiar vorbele lui Baussnern: „Voim și dorim, ca tóte naționalitățile patriei noastre să rivalizeze între hotarele păcei și fiecare să înainteze prin zel și duă darurile ei. Astfelu fiecare parte singularică a poporului ungar își este sieși de folos și totalității, și numai astfelu se mijlocesce aceea armonică

conlucrare a tuturor puterilor și membrilor, fără de care nici un stat — și cu atât — mai puțin poliglotă Ungaria nu pôte ajunge la putere, avuția și înflorire.“

Mișcări la Balcani.

„Politische Correspondenz“ a primitu din Scutari o telegramă, prin care i se comunică, că în Albania nordică s'a formatu o ligă, întindu a se opune cu armele oricărei reînnoiri încercate de guvern. Liga a trimis emisari printre Miridiți, ca să-i facă a se alătură la ligă. Până acum Miridiții n'au luat nici o hotărâre. De altmintearea, cu tóte învoelele stabilite între Albanesi și între guvernatorul generalu, telegrama spune că ei încă totu întreprind escursiuni îndrăznețe la șes pentru a pradă.

O telegramă din Filipopole totu cătră același diar comunică, că de curēndu s'a întēplat o încēerare între o parte a populațiunii și între funcționarii de dare ai guvernului. Incēerarea a luat dimensiuni mari și abia i-a pus capētū gendarmeria. Dece persoane au fost rănite în timpul hărțuelei, ér alți mulți au fost arestați.

În Vilaetulu Monastir (Bitolia), cu tótă îmbunătățirea stării siguranței, încă totu mai bântue brigandagiulu. Causa e parte lipsa materială parte răsbunarea privată.

SCRIRILE DILEI.

Intru'unu articulu „Francesii și Valachii“ împodbeșce „Ellenzék“ din Clușiu colonele sale cu niște grațiosități stilistice, dintre cari culegem câteva: „Când se opuseră în Dresda căți-va Germani amēțiți coronei ungureșci, presa română a buciematu întēplarea... Când Bismarck își exprimă disprețulu față de acesta, ea nu luă nici cunoștință de el; nu, căci ea se sprijinește pe miseri, pe nemernici, nu pe cei mari; ea nu se unește cu elemente cinstite, numai ce'i nevrednicu e vrednicu de prietinia ei. Asemenea trage la asemenea: cănele trage la căne. Au venit Francesii și s'au închinat statuei lui Petofi, momentu ce rar se pôte găsi în istoria unui popor; nici un cuvēntu nu are presa română pentru acesta... Vedem, că ultraiștii români stau în orice noroi și gunoi în contra noastră, lângă noi nici în ceru nu voescu să stea. Și facu bine. Celu ce vrea réu, cu celu réu se unește, cu gunoale, ce aplaudă pe Germanii beți...“ Și apoi mai dice cineva că „Kultur-egylet“-ulu nu e de lipsă! Trebuie răspândită „cultura maghiară“ în felulu cum o răspândește „Ellenzék“, care e de minune versat în cultura surugiésca.

—0—

Deșteptii dela „Nemzet“ au „pētrunsu misterulu“, de ce mitropolitulu din Serajevo, Sava Cosanovic, și-a dat demisiunea. Causa e, „că a venit în conflictu cu autoritatea administrativă a Bosniei, deorece mitropolitulu e panslavist și stă în legătură cu radicalii sârbi din Ungaria“. De aceea, dice „Nemzet“, nu e nici o pierdere mare demisionarea mitropolitului. Și apoi se ne mai mirăm, că regele Kalakaua își vinde regatul! Elu a aflat că cei dela „Nemzet“ sunt mai deștepți decât elu.

—0—

Sub titlulu „Neauđit“ scrie „Budapester Tagblatt“ următoarele: Ni se scrie din Ciacova: „Aceia, cari se miră, că la noi emigrațiunea ia dimensiuni atât de îngrijitoare, nu vor mai afla atât de neexplicabilă această aparițiune regretabilă, dacă le vom, constata că stăpânirea fundatiunală pentru restanță de 2 fl. 92 cr. și 7 fl. 36 cr. spese, execută imobilele respectivului țeran și

le liciteză. Stăpânirea fundatiunală e adecă ministrulu de culte și instrucțiune. Dacă dar acesta îi face pe ómenii cerșitori pentru o datoriă atât de mică, acesta e unu grad de neconsiderațiune, care nu pôte rămâne neconsiderat.“

—0—

Din Verșetū se scrie cătră „Ung. Post“: „Dr. George Milossavljevic, capu de partidă alu Omladiștilor lui Miletic, care până acum fusese la consistoriulu diecesanu gr. or. din Verșetū ca fiscalu cu léfă și membru alu statului lumesc, a fost suspendat din post și ca membru alu consistoriului sub pretextu de abusu în oficiu; totodată se continuă în contra lui cercetarea legală.“ — Să nu fiă aci — fiindcă Milossavljevic e capu alu Omladiștilor — intrige maghiarone?

—0—

Camera comercială din Loeben dice în raportulu său despre convențiunea comercială cu România, că România este unu teren foarte scump pentru esportulu principalu alu Stiriei: feru, mărfuri de feru și mașine. Ar trebui să se facă ori ce, pentru a promova acestu esportu; decă recomandă înoirea convențiunii pe baza favorisării. Supușii austro-ungari să fiă egali cu cei români. Să se ridice dările de navigare și dările de porturi să se folosescă pentru reconstruirea porturilor. Austro-Ungaria să fiă pe-o trēptă pusă cu statele favorite și în ce privește tarifa căilor ferate unite.

—0—

Ministrulu cultelor și instrucțiunii din Austria a adresat o circulară cătră tóte decanatele facultăților de drept și sciințelor de stat, privitoare la streinii cari studiază la ele, ca în casu când atari studenți la imatricularea lor au declarat espresu că cercetază universitatea austriacă cu scopu d'a ocupa unu serviciu publicu în Austria sau să își câștige gradulu de doctoru în drept sau în sciințele de stat la o universitate austriacă, să fiă în tótă privința tractați după prescripțiunile valabile pentru indigeni. Prin urmare astfelu de studenți esteri să își dobēndescă mai înainte recunoscerea în Austria a testimoniului lor de maturitate obținut în străinătate. În casu contrar vor fi eschiși dela esamenetele teoretice de stat și dela strictele esamine pentru obținerea gradului de doctoru.

—0—

Iată bursele vacante la școlele dependente de ministerulu domeniilor din România: 1. La școla de agricultură și silvicultură dela Herăstrău, vacante 18 locuri de bursieri și 5 locuri de solvenți. 2. La școla practică de agricultură dela Striharețu, vacante 21 locuri de bursieri. 3. La școla Pancești-Drăgomiresci 25 burse. 4. La școla de arte și meserii din București vacante 10 burse ale Statului, 5 ale județului Ilfov, 1 a județului Ialomița, și 1 a județului Vlașca. 5. La școla tehnică din Iași, vacante 30 burse. 6. La școla superiordă de medicină veterinară 3 burse. 7. La școla comercială din București, vacante 5 burse. 8. La școla comercială din Craiova, vacante 2 burse. 9. La școla comercială din Iași, vacante 7 burse. 10. La școla comercială din Galați, vacantă 1 burse.

—0—

„Românulu“ află, că poliția din România a luat mēsură d'a fotografia pe Israeliți, în urma unui ordin alu domnului ministru Sturza, care are intențiunea să trimită lordului Salisbury unu album complectu de tipurile israelite din țară, cu scopu d'a-i proba fotografieste, că mare parte din Israeliții din România nu sēmēnă cu cei din statele civilizate.

—0—

FOILETONŪ.

Conversațiune științifică populară.

(Atributele organelor, modifiatiunea lor, colórea albă, veninurile, susceptibilitatea organelor, acțiunea reflexă a nervilor, desvoltarea organică.)

Sunt mai multe exemple care arată, că modifiacarea unui organ atrage după sine modifiatiunea mai multor organe.

La plante, în genere, colórea frunzelor uscate este aceeași cu a fructelor cöpte. Nordamericani au observat, că prunii cu flori roșii sunt mai espusi bôlelor, ca ceilalți cu flori de alte color. Strugurii noștri albi sau suri resistă mai multu invasiunei oidiului (muceđelii), ca cei negri, roșii etc. Pómele vermănoșe capētă o colóre deosebită, care stă în relațiune cu diferite gusturi particulare.

La animale colórea iridei ochiului stă mai totdeuna în relațiune cu colórea pelei și a pērului. Toți scimă cătu este de rară pupila neagră la copiii bălan.

La albin colórea cea albă a „horoidel trage după sine roșata ochilor. La noi, copiii tare bălan când plâng, numai decât li se roșesc ochii, mai tare ca la alții. Colórea roșcată a pērului este foarte adesea im preunată cu pistruiulu obrazului și cu alte pete ale pelei. O față albă curată numai decât se rumenesce la cea mai mică emoțiune.

Caii băltați mai totdeuna au câte o stea albă în frunte și o pată albă la călcăiu, ceea-ce face ca să se numescă pintenogi.

Câinii cei negri au buzele, labele și vērfulu cođii albu. Câinii cu pērul rar și scurtu au dinți mici și slabi. Acestă coincidență curiosă ne aduce aminte de animalele nedințate și de cetacee (chiți), la cari se observă o relațiune între golătearea pelei și aparatulu mestecătoru. Acei câni, cari se întrebunțeză de preferință în apă, cu o blană desă, sunt de comunu suri sau albi cu pete fumurii. Cotoii cu pelea albă și ochii azuri, au în genere aparatulu auditiv imperfectu. La oi, córnelu cu lăna variază împreună.

Porumbii domestici când esu din ouă cu unu coloritu ađuriu, aripele lor au mai totdeuna două dungă negrișore. Porumbii de ori-ce rassă, cari crescēndu devin albi, galbini, arginți, suri sau fumurii nascu mai totdeuna goli; toți ceilalți porumbi colorați nascu acoperiți cu nisce fulgi mici.

Unu fenomenu particularu ni-lu presintă colórea pielei și a pērului ca scutiță contra acțiunei unor veninuri, contra influinței agenților organici (microbi) ai miasmelor, contra atacului parasitoriu. Fiecare mamă scie, că copiii inflați (limfatici), cu fața albă ca päretele și lipsită de orice rumenelă naturală, sunt mai supuși limbricilor ca alții.

În genere, indiviđii albi sunt mai puținu robuști și mai dispuși invasiunilor morbóse. Acestu privilegiu tristu pare a fi caracteristicu în seria animală.

Toți vênătorii sciu, că câinii albi sunt mai puținu robuști și mai delicați, ca ceilalți altmintearea colorați.

Hrișca (Polygonum fagopirum) înflorită este îndgestă porcilor albi și nevătămătore celor negri.

Darwin, care culesse mai multe fapte de aceste, spune că porcii negri din Virginia mănăncă nevătămați rădăcinele unei plante numită *Lachnantes tinctoria*, și cari sunt veninoșe pentru porcii de alte color.

În Tarantū s'a observat, că Hypericum crispum, unu felu de sunătoare, e veninosă pentru oile albe, și nevătămătore pentru oile negre. S'a mai observat și aceea, dice Paulu Liy, că animalele domestice cu pērul albu sunt mai supuse insectelor parasite, ca celelalte.*) Astfelu fiindu, porcii negri, roșii sau altcum colorați sunt mai preferați pentru îngrășare ca cei albi, ca unii ce pot fi mai siguri contra trichinei ș. a. vermi parasiti.

Sunt însă unii sericultori cari afirmă că au vēđut, cumcă gogoșii cei albi ai vermilor de mătase dau nisce fluturi mai puținu espusi bôlelor, și prin urmare

*) Liy. Produzione dei sessi, Milano 1873.

După cum spune »Tageblatt« din Berlin, se pare că declararea în stare de falit a regelui Baveriei e inevitabilă. Nici prinții bavareși nici curtea din Viena, căreia i s'a cerut ajutor, nu și voru lua asupra-le plata datorilor lui și nici ministrii nu găsesc consultă a cere dietei sporirea listei civile.

BUZIAȘIULU ȘI SCALDELE SALE!

Lugoșiu, 10 August 1885.

Cale de 2 $\frac{1}{2}$ ore cu trăsura dela Lugoșiu, în comitatul Timișului, e situat opidul Buziașiu cu scalde renumite de minerale înainte de a trecela scalde însă, imi voi permite a arunca o scurtă privire preste opidul Buziașiu.

Până mai eră alaltăeri această localitate avea un caracter românesc, se înțelege că mai trăiau într'ensulă atunci — precum și astăzi — alătura cu Românii și puțin Germani (șvabi) și căi-va Ungurași.

De când însă consorțiul d-lui Tisza au acceptat parola de și a lui Koșuth: de a face și din petri Unguri, adică »idea de stat maghiar«, și de când bunii noștri patrioți cu mâni cu picioare s'au pus pe lucru de schimba fisionomia țerei, îmbrăcându-o într'un nou vestmânt cu totul unguresc: de atunci și Buziașiu și de și a început a scăpeta din caracterul său românesc.

Er ca mai ușor și mai iute să-și ajungă ținta — de-a vedea Buziașiu maghiarisat — puternicii țilei de vreme s'au îngrijit a ridica aici în cotele scolare confesionale române o scolar de stat unguresc pentru copii și fetițe, și totodată au băgat bine de seamă, ca la judecătoria din loc și la pretură să fie puși în oficiu tot Unguri »neoi și patrioți« bine cercați — fără multă spargere de cap veți bine, că ore se voru pute înțelege cu masa poporului ori ba.

Destul că compatrioții noștri — precum din alte localități nemaghiare — astfel și din Buziașiu și-au propus a face un centru de lumină unguresc, carele cu timp să răspândescă rațele sale maghiarisătoare în ținutul de giur impregur exclusiv mai numai românesc.

Nu știu, încât inteligența română din loc și impregurime în frunte cu păstorii ei sufletești și-au făcut și-și mai fac încă datorința de Români!? Dar eu cred — că acum ca niciodată — cu ochi de Argus ar trebui să vegheze, că baremi ce nu au putut perde până acum, să păstreze neatacat. Prima privire se și a atințescă asupra scolilor confesionale — în cotele cărora s'a ridicat scolar de stat — ținându-le în bună rânduie și provădându-le cu învățatori calificați, harnici și conșcii de nemul lor, apoi se iacă propagandă între popor a-și trănitate copii numai la scolar confesională — punându-le în vedere rēul ce ar putea proveni din o mstrucți streină. Er ca mai târziu părinții români, cari ar voi a-și ținea copii și mai departe la scolar, după ce au eșit din scolar confesională, ca să nu fiă nesatisfați a-și trimite copii în așa fragedă etate la scolar de stat, Consistoriul aradan ar trebui ca în înțelegere cu cel din Lugoș să ridice aici o scolar română normală.

Apoi ca copii eșit din scolar să nu uite aceea ce au învățat — ceea ce cu durere în multe părți s'a constatat — ar fi bine, ca cărurarii români din Buziașiu și impregurime să se gândescă la ridicarea unei biblioteci române populare în loc, de unde în țile de țerg să potă împărți cărți spre cetire țeranilor cu puțină carte — pre lângă o taxă forte neînsemnată — ca astfel opincarul român în țile de Duminecă și sērbători, și în nopțile cele lungi de erna, în loc de a petrece la cărciumă mai bine să-și mărescă cercul cunoscințelor sale prin cetire de cărți bune și folositoare.

Nu mai și numai astfel, crescându tinerimea românească în scoli bune românești și apoi dându-i privilegii prin întemeiere de biblioteci populare prin orașele și cu timp în fiecare sat, de a putea ceti, de a și mări cercul cunoscințelor sale, și de a și face conșcii de ceea ce e și trebuie să fiă și să rămână, dicit numai așa neamul nostru se va ridica și va putea în timpina fără tēmă rēul ce ne amenință cu stīpire și

maghiarisare. Numai pe această cale cred, că și Buziașiu și va putea păstra caracterul său românesc ba ce s'a stīrbu dintr'ensul și va putea recăștigă erăși înderpt.

Să trecem acum la băi. Buziașiu are apă bună minerală de beut și de scaldat, cu mare putere vindecătoare de reumatisme friguri, bole de stomac etc. apoi întocmiri frumese și mai presus de tote un parcă spațios și forte cu gust arangiat. Cu un cuvânt bolnavul ce voesce a-și căuta de sănătate seu lumea avută ce voesce a și procura ore de distracțiune află aici comodități și întogmiri de tot felul. Der ce folos, aici ca pretutiudenea în patria noastră unde se află astfel de aședăminte, aerul e infectat de miamele amenințătoare de maghiarisare. Și pe când cel ce vine la băi voesce a duce o viață liniștită, aici e espus tuturor șicanelor din partea compatrioților maghiari și atacat în ce are mai scump, în ambițiunea sa națională.

Înzadar vei căuta inscripțiuni, afișe de îndrumări în altă limbă, afară de cea maghiară, că de nu vei afla, cu tote că oșpeții în mare parte sunt Români și Sērb.

În deșert vei căuta mergend la vreun hotel să mănă, vr'o listă de mănări în limba română, căci așa ceva li-e necunoscut hotelierilor de pe acolo. Vei cere de mănare în limba română, te ficsăză chelnării cu o hi mari. Te vei preumbla prin parci, ca să ascuți musica ce de regulă cântă în fiacare și dimineața și sera, dar din ciardaș și eră ciardaș și câteva piese germane nu mai auți, ca și cum totă lumea de aici ar fi numai maghiară. Să cânte cândva și vre-o piesă românească, nici vorbă, cu tote că — după cum am mai dīs — o parte mare din oșpeți sunt Români. Așa se vede, că publicul român e prea deplin mulțamit cu ciardașul patriotic și nici când nu i-a plesnit cuiva prin cap a face ca și Sērbii în vėra trecută — a merge la anteprenorul băilor și a insista ca să cânte în totă ziua și câte o piesă musicală română. Decă au au făcut Românii această până acuma, nu ar trebui să uite de a o face în viitor. Pentru că, decă anteprenorul băilor șie pretinde taesa musicii dela Români, pentru ce se nu șie pretinde și Românii ca să li se cânte și românește.

Etă în câteva liniamente coloritul băilor dela Buziașiu.

Cu ocaziunea vizitării Buziașiu am înțeles, că la o Dōmnă română de acolo s'ar fi aflând portretele originale ale martirilor români dela 1784 Horia și Cloșca depinse în olei. Respectiva Dōmnă a venit în posesiunea lor prin licitare dela un conte maghiar. Bine ar fi, ca Românii să se intereseze și prin omeni pricepători să cerce ori de sunt originale seu nu, și cu ori ce preț să le cumpere, — de orece respectiva Dōmnă le-a făcut de vëndare — fiă prin vre-un Român cu avere, fiă cu bani adunați prin vre-o colectă generală. Prețul ambelor portretele a ficsat la 500 fl. v. a.

— d. —

MULȚAMITĂ PUBLICĂ.

Din Cămpia, 8 August 1885.

Subscriși în numele comitetului arangiator ne ținem de datorință a aduce adēna noastră mulțamită d-lui Ludovic Simon marele proprietar român din Sângorgiu de Cămpia, care a adus jertfă pentru folosul și ajutorarea biserice sale gr. cat. din Sângorgiu, concedându-ne spre scopul acesta arangierea unei petreceri de vėra pe spesele și în localitățile sale. Deși din cauza unor impregurări și a timpului nefavorabil nu ni s'a făcut onore de un public așa de numeros precum erau așteptările noastre, totuși venitul brutto al acestei petreceri se urcă la suma de 118 fl. Provederea completă a publicului cu mănări și beuturi, confetăria, arangiamantul elegant și luminatul spațiului de joc și a tuturor sălilor, precum și alte spese adecuate în sumă minimă de 200 fl. v. a. făcute a conto și din caseta proprie a d-lui Ludovic Simon, binevoise a și-le lua asupra și lăsându a se subtrage *exclusive* numai spesele

făcute cu banda musicală. Durere însă că dintr'un incident telegrafic născându-se orecare confusiune, ne trezirăm de odată cu douē bande musicale, prin ce venitul netto ala biserice s'a scărit cu o sumă de cel puțin 30 fl. v. Deci din venitul brutto de 118 fl. v. a. subtragându-se spesele bandelor musicale în sumă de 72 fl. v. a., rezultă un venit curat pe seama biserice de 46 fl. v. a., care sumă s'a și transpus deja curato-ratului bisericesc.

Pentru acest ajutor mărinimos încă odată aducem mulțamita noastră d-lui Ludovic Simon, precum și tuturor domnilor contribuenți, cari au binevoit a ne onora cu prezența d-lor contribuind cu următoarele sume:

Familie: Alexandru Maior preot (Șermaș) 4 fl.; Augustin Aldea preot (Bozediu-Băla) 4 fl.; D-na Lucreția Bucșa (Sānger) cu D-ra Elena Fetiș (Luna) 4 fl.; Ion Germăni preot (Sāmboteleu) cu Ion Dan medic cerc. (Mociu) 10 fl.; Ion Albon preot (Velcheriu) 4 fl.; Nicolau Cozma preot (Jucul de sus) 4 fl.; Teodor Justin proprietar (Sānpetru) 5 fl.; Nicolau Deac adv. not. și proprietar (Micheș) 4 fl.; Iacob Călian proprietar (Șeulia) 4 fl.; Basiliu Justin preot (Năoi) 5 fl.; D-na Iacob Moga (Erata) 4 fl.; Ion Manu proprietar (Riciu) 5 fl.; Simeon Chețian preot (Ercea) 4 fl.; Maxim Codarcea preot (Pogăceua) 5 fl.; Hieronim Bozac protocolist (Mociu) 4 fl.; Ion Chereșteș preot (Sāntiona) 4 fl.; A. Murășan preot (Imbuș) 4 fl.; Ios. Costin preot (Sānpetru) 4 fl.; Grigoriu Simay cu Bas. Vlăsa (Zau) 5 fl.

Fără familie: I. Elecheș (Velcheriu) 2 fl.; T. Moga (Zau) 2 fl.; Ion Cintișan (Miheș) 2 fl.; Basiliu Podobă (Zau) 3 fl.; Marius Elecheș (Velcheriu) 2 fl.; Michail Albon (Clușiu) 2 fl.; D-na Irina Boer (Habic) 2 fl.

După pausă au mai incurs în semn de recunoscintă următoarele oferte mărinimose: Teodor Justin (Sānpetru) 2 fl., Pamfil Podobă (Zau) 2 fl., apoi: Iacob Călian, Un Bărbat, Nicolau Cozma, Ion Dan, Stefan Colcer (Demb), Gregoriu Simay jun., Michail Albon, Hieronim Bozac, Maxim Codarcea, Augustin Aldea, »Albonescii«, — toți cu câte un fl. v. a. La oaltă 16 fl. v. a. Adăugându-se venitul de seră de 102 fl. v. a., rezultă un venit brutto de 118 fl. v. a., din cari subtrăși 72 fl. v. a.: rămâne venit netto de 46 fl. v. a., cari s'au și transpus deja întru folosul biserice.

Stefan Colcer, casier

Vasil Mera, controlor.

Gregoriu Maior, rațiocinante.

SCIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. al »Gaz. Trans.«)

BUDAPESTA, 22 August. — Comuna Tormafalu (lângă Oedenburg) a fost prefăcută în cenuse printr'un foc pustiitor. Nu se șie încă, de s'au prăpădit ori nu și omeni.

MADRID, 22 August. — În cercurile oficiale se vorbesce, că în casul când Germania va ocupa Yaps, una din insulele Caroline, Spania va rupe tote legăturile comerciale și diplomatice cu imperiul german. Se țină număröse meetinguri de protestare în contra ocupării.

Editor: Iacob Mureșianu.

Redactor responsabil: Dr. Aurel Mureșianu.

dau o sēmēntă (ouē) mai bună și mai sănătoasă ca goșii cei galbeni.

Demn de luat în considerațiune este și faptul, că nu numai diferințele de clase și de ordin, ci uneori și cele de specii și de rasse crează la ființele vivente susceptibilități forte deosebite nu numai în privința stațiilor, ci și în privința otrăvurilor.

Lioy în »Studio dela Storia naturale« observă, că arsenicul (săricica, șoreciōica) nu produce asupra cănilor și a lupilor alt efect, decât purgativ. Caprele mēnăncă cu mare gust cucuta și caii omiacul (aconitum), plante forte veninoase. Euforbiile de prin deșerturile Africe, cari sunt mortifere pentru atăea animale, sunt un aliment sănătos pentru cămile. *Agrostis arundinacea* și *Angelica sylvestris*, alimente favorite ale mai multor animale erbivore, una din ele ucide caprele, cealaltă caii. Camforul este un medicament pentru om și un venin pentru pisică (măț.). *Chenopodium vulvaria* este o plantă omoritoare pentru porc.

Limacii (molusce gasteropode) se nutresc cu cucuta și cu turbare (stramonium.) Ariciul mănăncă nevătămată cantaridele. Substanțele antielmintice sunt nevătămatore omului, pe când strichnina e nevătămatore elmintilor (vermi intestinali.) Multe insecte trăsesc pe ciupercile inveninate.

Alimentele ucidătoare pentru omenii din unele rasse,

sunt nesupărătoare pentru omenii din alte rasse. Rușii nu se tem a mănca ciupercile din specia lui *Agaricus necator*, și *Agaricus muscarius* este o bucată alasă pentru ei, al cărui miros îmbătător se rēsimte în urină. La Români erau gustose omișile, larvele de Răgace seu rudașă (*Cervus volans*) și cele de car (Cossus ligniperda), iar la Americani larvele de *Calandra palmarum*. Ana Schurman și astronomul Lalande măncau cu lăcomie păiangeri, și bucatele cele mai necurate escitau palatul (cerul gurei) lui Paparel, un gentilom parisian.

Există o corelațiune între organele unui animal după modul traiului și al existenței lui; astfel, între stomacul, dinții și organele de prindere, ce caracteriză animalele erbivore, rumețătoare, insectivore, roșetore și carnivore, și după cari se pot așa de bine distinge unele de cătră altele.

Sunt fapte anatomice, cari au o intimă corelațiune între ele cu faptele fiziologice și patologice: astfel sunt acțiunile reflexe seu relațiunile nervoase, cari eșind din axa cerebro-spinală se împletesc pr'ntre organe.

Așa se întâmplă că, gādilitura, adietura, frecarea peii și a cōmei invită la somn; beutura substanțelor acre și amare aduc fiori și scuturare; gādilitura omșorului produce vărsătură; dorul de cap grēț; durerile morale suspin și lacrimi; însărcinarea grēț și vărsare; isteria sughit etc. Pre lângă aceste se mai

pot cita și altele ca rezultate ale acțiunii reflexe a nervilor, pr. contracțiunile musculare prin frecare, scurgerea salive prin introducerea substanțelor iritante, relațiunea între papilele gustului și glandele salivare, suspensiunea menstruelor prin beuturi reci, roșirea nasului și a feței prin consumarea desă a beuturilor alcoolice durerea de frunte când inghite cineva ghiață, strepeșirea dinților prin pomele acre, mănărcimea nasului din cauza limbricilor, amēțela produsă la vederea unui abis etc. etc.

Relațiunea între organele masculine și feminine cu diferențele secuale secundare este un fapt care coincide cu dezvoltarea acestor organe. Este constatat că există corelațiune între periodul dezvoltării organelor sexuale secundare și între modul și timpul transmisiunii lor. Când cōrnele rēsar în mod precoce (prea timpuriu) ca la Reni, amândouē sexele sunt cornute. Din contră, când ele rēsar mai târziu, ca la celelalte specii de cerbi, atunci numai masculul le posedă. Variațiunile se constată mai de multe ori în cursul vieții începēnd dela prima etate, când la un sex, când la altul, când la ambe sexele, și în casul acesta individele sexuale diferă încă prin organele secundare.

Craiova,

S. M.

Cursul la bursa de Viena
din 21 Augustu st. n. 1885.

Table with 2 columns: Item description and price. Includes items like 'Rentă de aur 4%', 'Rentă de hârtă 5%', 'Imprumutul căilor ferate ungare', etc.

Bursa de București.

Cota oficială dela 8 Augustu st. v. 1885.

Table with 3 columns: Item description, 'Cump.', and 'vënd.'. Includes items like 'Renta română (5%)', 'Renta rom. amort. (5%)', 'Credit fonc. rural (7%)', etc.

Cursulu pieței Brașov

din 22 Augustu st. n. 1885.

Table with 3 columns: Item description, 'Camp.', and 'Vend.'. Includes items like 'Bancnote românesce', 'Argint românesc', 'Napoleon-d'or', etc.

Numere singuratică a 5 cr. din „Gazeta Transilvaniei“ se pot cumpăra în tungeria lui I. Gross.

PAZA SĂNĂTĂȚII.

In părțile malariose, unde bantue frigurile, seu când este căldură mare, se se bea apă câtă de puțină, și se se întrebuințeze

Vinul roșu de Transilvania,



Carbenetü de Burgundü Medocü Buai ca vinurî pentru cară și desertü care pentru Brașovü se află la J. L. & A. Hesshaimer

Anunțăm a celor onorați cetitori, cari vor binevoi a se abona la foia noastră de aici încolo, că avem încă în rezervă numeroși dela începutul anului 1885 prin urmare pot să se aibă colecțiunea completă.

ADMINISTRAȚIUNEA „GAZ. TRANS.“

Nr. 4848/pol. 1885.

Publicațiune.

Subsemnatul Magistrat încunoscinteză printr'acesta, că pentru arendarea pașii de erna pro 1885-6 în hotarul Sighișorei se va ținea licitațiune prin oferte în scris și sigilate în cancelaria Magistratului la 21 Septevre 12 ore a. m.

Ofertele provădate cu un vadiu de 100 fl. și cu declarațiunea că oferentul este informat de condițiunile licitațiunii, la cari se supune fără de nici o rezervă sunt până la datul de mai sus a se așterne la presidiul Magistratului.

Despre condițiunile detaliate ale acestei licitațiuni se poate lua informațiune la magistrat în orele de oficiu.

Sighișora, 15 Augustu 1885.

Magistratul urbanu.

Mersul trenurilor

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a călei ferate orientale de stat reg. ung.

Large table with 4 main columns: Predeal-Budapesta, Budapesta-Predeal, Teiuș-Arad-Budapesta, and Budapesta-Arad-Teiuș. Each column contains a list of stations and train schedules with times for different train types (omnibus, accelerated, etc.).

Nota: Orele de noapte sunt cele dintre liniile gróse.